

XXVI

SEJM WALNY KRAKOWSKI 1518 R.

WSTĘP

Sejm ten zwołany był 19 listopada 1517 r. na 25 stycznia 1518 r.; sejmiki przedsejmowe odbyły się w styczniu, sam zaś sejm obradował od 4 lutego, prawdopodobnie do 19 kwietnia 1518 r.¹ Data końcowa budzi wątpliwości dlatego, że już 8 marca wydany uniwersał zawiera wzmiankę, iż powstał on *in conventu generali Cracoviensi proxime praeterito*². Prawdopodobnie posłowie, już nie obradując, zatrzymali się w Krakowie celem udziału w uroczystościach powitania przybywającej właśnie Bony Sforza (13 kwietnia), jej ślubu z Zygmuntem I i koronacji (18 kwietnia).

W przeciwieństwie do poprzednich, był to sejm nader owocny³. Jego konstytucje, uniwersały i inne akty, wpisane do Metryki Koronnej, a nawet – jak to się zdarzyło uniwersałom – opublikowane współcześnie drukiem, nie weszły w skład *Volumina Legum*. Przykład konstytucji dla ziemi wieluńskiej w sprawie pańszczyzny świadczy jednak, że nie zostały one bynajmniej zapomniane.

Z dorobku tegoż sejmku uwzględniamy w niniejszym wydawnictwie następujące teksty:

I. *Decretum de nuntiis civitatis Cracoviensis ad conventus generales et particulares terrestres vocandis et admittendis*, z 27 lutego 1518 r.⁴

II. *Constitutio, ut coloni in terra Vielunensi laborent in qualibet septimana per unum diem dominis suis*, z 3 marca 1518 r.⁵ Norma ta ujęta jest w formę mandatu do starostów, ale – jak świadczy zarówno jej tytuł, jak i tekst – jest to konstytucja sejmowa, uchwalona na wniosek posłów wieluńskich, o lokalnej mocy obowiązującej. Do niej nawiążą konstytucje bydgoskie z 1520 r. w artykule 8 *De laboribus kmethonum*.

III. *Ordinatio teloneorum et foralium in terra Podoliae, praesertim vero capitaneatu Camenecensi solvendorum atque iustitiae in capitaneatu eodem administrandae* z 6 marca 1518 r.⁶ Choć ordynacja ta nie ma formy konstytucji, to jednak została wydana przez Zygmunta I w czasie sejmku. 6 marca 1518 r. i jak świadczy jej tytuł w Metryce Koronnej (*Inter nobilitatem*

¹ W. Konopczyński, *Chronologia sejmów*, nr 27, s. 134.

² Por. niżej, tekst V.

³ Por.: MRPS, cz. IV, vol. 2, nr 11382 i nn., prawdopodobnie do nr 11598. Jeden z aktów prawnych powstałych na tym sejmie, tu pominięty, opublikowany został w CIP, t. III, nr 188, s. 343-344, mianowicie: *Privilegium de non redimentis bonis regalibus nobilitati districtuum Międzybożensis et Zienkovicensis impertitum*.

⁴ Dokument ten zachował się w oryginale pergaminowym, w Archiwum Miasta i Województwa Krakowskiego, Oddz. I. Wpisany też został do MK₂, t. 31, s. 412. Istnieje też kilka jego późniejszych kopii, zestawionych przez O. Balzera, CIP, t. III, nr 189, s. 344.

Wydrukowany po raz pierwszy przez F. Piekosińskiego [w:] *Prawa, przywileje i statuta miasta Krakowa*, t. 1, z. 1 (*Acta Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia*, t. VIII, Cracoviae 1885), nr 11, s. 11-13. Kolejno opublikował go O. Balzer, CIP, t. III, nr 189, s. 344-346, i to wydanie, oparte na oryginale dyplomu i uwzględniające odmianki zawarte w MK przedrukujemy obecnie.

⁵ Tekst zapisany w MK₂, t. 31, s. 403-404, wydany przez O. Balzera, CIP, t. III, nr 190, s. 346-347, pod tytułem: *Constitutio de laboribus kmethonum in terra Vielunensi praestandis*.

⁶ Tekst zachowany w MK₁, t. 30, k. 193v-195, opublikowany przez O. Balzera (CIP, t. III, nr 191, s. 347-349) i za nim tu przedrukowany.

et capitaneum Camenecensem), powstała w wyniku skarg szlachty, przedłożonych zapewne przez posłów przybyłych na sejm.

IV. *Litterae universales contributionum*, z 8 marca 1518 r.⁷

V. *Litterae exactionis czopowe*, z 8 marca 1518 r.⁸

VI. *Ordinatio regni contra Tartaros defendendi*, wyd. około 8 marca 1518 r.⁹

VII. *Ordinatio facta de redimenda praeda a militibus mercenariis et nobilibus, per eos a Tartaris recuperata*, z 12 marca 1518 r.¹⁰

VIII. *Litterae restium*¹¹. Są to wici, oparte na uchwale sejmowej, podjętej przed ślubem Zygmunta I z Boną, zatem najpóźniej 18 kwietnia 1518 r. Zachowały się dwa teksty tych wici, przy czym nie da się określić z całą pewnością, czy to były wici pierwsze i drugie, czy też drugie i trzecie. Zamieszczamy tu obydwa teksty, mianowicie:

A. *Litterae universales per modum restium missae ad terras Russiae ante nuptias Regiae Maiestatis*.

B. *Aliae litterae universales per modum restium missae ad terras Russiae*, z 15 czerwca 1518 r.

⁷ Tekst ten zachowany jest w MK₂, t. 31, s. 288-290. Współcześnie drukowany, dziś stanowi wielką rzadkość bibliograficzną (por.: Biblioteka Krakowskiego Oddziału PAN, Teki Smoniewskiego, nr 1005). Opublikował go O. Balzer (CIP, t. III, nr 192, s. 349-352) pod szerszym niż w MK tytułem: *Litterae universales contributionum publicarum*. Na tej podstawie przedrukowujemy go w niniejszej edycji.

⁸ Tekst ten zachowany jest pod takim właśnie tytułem w MK₂, t. 31, s. 290-291. Współcześnie drukowany razem z uprzednim uniwersałem, por. wyżej przypis 7. Opublikował go O. Balzer (CIP, t. III, nr 193, s. 352-353), pod tytułem: *Litterae universales contributionum ducillorum*. Na tej podstawie przedrukowujemy go w niniejszej edycji.

⁹ Tekst zachowany w TG, AT, t. 2, nr 174, i stamtąd odpisany do TN (B. Czart., TN, ms 33, nr 13), drukowany w 1855 r. w AT, t. IV, nr 316, s. 254-255, oraz przez O. Balzera (CIP, t. III, nr 194, s. 354-355). Na tej podstawie przedrukowujemy go w niniejszej edycji.

¹⁰ Tekst zachowany w MK₂, t. 31, s. 150-152. Drukowany (nie bez błędów) w: *Archiv jugozapadnoj Rossii*, 1893, VIII, 1, s. 44-46, oraz przez O. Balzera (CIP, t. III, nr 195, s. 356-357) z interesującym uzupełnieniem w postaci streszczenia, które przygotował 21 V 1518 r. starosta kamieniecki Stanisław Lanckoroński, nakazując wpis tej ordynacji do ksiąg grodzkich trembowelskich. Streszczenie Lanckorońskiego nie w pełni jest zgodne z tekstem ordynacji. W niniejszym wydawnictwie przedrukowujemy tekst z edycji balzerowskiej, jednakże pod takim tytułem, jaki tekst ten nosi w MK.

¹¹ MK₂, t. 31, s. 296. Z mikrofilmu AGAD, nr 696 teksty te skopiowali W. Uruszczak oraz I. Dwornicka.